

9. Пригожин И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой / Илья Романович Пригожин, И. Стенгерс ; пер. с англ. Ю. А. Данилова ; общ. ред. и послесл.: В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича, Ю. В. Сачкова. – Изд. 5-е. – М. : КомКнига, 2005. – 294 с.
10. Теория и практика глубинной психокоррекции: Вторая авторская школа академика АПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: А. В. Глузман (и др.) / Под ред. академика Т.С. Яценко. – Ялта : РИО КГУ, 2009. – 221 с.
11. Теория и практика глубинной психокоррекции: Первая авторская школа академика АПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: А. В. Глузман (и др.) / Под ред. академика Т.С. Яценко. – Донецк : ДИПІП, 2008. – 268 с.
12. Теория и практика глубинной психокоррекции: Седьмая авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Сост. В. П. Андрущенко, А. В. Глузман / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К. : Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2013. – 236 с.
13. Теория и практика глубинной психокоррекции: Третья авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: А. В. Глузман (и др.) / Под ред. Т. С. Яценко. – Ялта : РИО КГУ, 2010. – 200 с.
14. Теория и практика глубинной психокоррекции: Четвертая и Пятая авторские школы академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Сост.: Андрущенко В. П., Глузман А. В. (и др.) / Под ред. Т. С. Яценко. – Изд-во НПУ имени М. П. Драгоманова, 2011. – 261 с.
15. Теория и практика глубинной психокоррекции: Шестая авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Сост. В. П. Андрущенко, А. В. Глузман. – К. : Изд-во НПУ имени М. П. Драгоманова, 2012. – 226 с.
16. Фрейд З. Я и Оно М. : Моттэм, 1990. – 55 с.
17. Шерозия А. Е. Диалектика, принцип дополнительности и проблема познания психологической целостности: к неклассически ориентированной стратегии научного эксперимента в психологии / А. Е. Шерозия. – В сб.: Бессознательное. Тбилиси, 1978. – Т. 3. – С. 751–788.
18. Lashley K. S. Brain mechanisms and Intelligence. – Chicago : University of Chicago Press, 1929.

© 2014

О. М. Усатенко (м. Ялта)

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ГЛИБИННОЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ: ДИНАМІКА ПРОВЕДЕННЯ ЇХ АВТОРСЬКИХ ШКІЛ АКАДЕМІКА НАПН УКРАЇНИ Т. С. ЯЦЕНКО

Постановка проблеми. Науково-практичні школи академіка НАПН України Т. С. Яценко презентують авторську методіку глибинної психокорекції. Їх проведення започатковано в Республіканському вищому навчальному закладі «Кримський гуманітарний університет» з 2007 році.

На Авторських школах Т. С. Яценко представляються психодинамічна теорія та відповідні методологічні засади, що фундують емпіричні результати групової психокорекції за авторським методом активного соціально-психологічного пізнання (АСПП). Метод активного соціально-психологічного пізнання дозволяє надавати ефективну психологічну допомогу людині, зокрема практичному психологу, у вирішенні особистісних проблем та формуванні професійних якостей. Психодинамічна теорія в поєднанні з психологічною практикою створює належну базу для розвитку теоретико-методологічних засад вітчизняної практичної психології, що сприяє підвищенню рівня фахової підготовки психологів. Така форма підвищення кваліфікації сприяє адекватному розумінню практикуючими психологами сутності психічного в його глибинно-психологічному вираженні.

Метою статті є дослідження результатів Авторських шкіл в аспекті об'єктивування теоретико-методологічних засад глибинної психокорекції та розкриття можливостей методу активного соціально-психологічного пізнання (АСПП).

Виклад основного матеріалу. Авторські школи проводяться згідно плану роботи Науково-дослідного центру глибинної психокорекції (м. Ялта). Зупинимось детально на характеристиці проходження Авторських шкіл. З 5 по 10 травня 2007 року у м. Ялта проходила I Авторська школа; з 21 по 26 квітня 2008 року (там же) – II Авторська школа, III Авторська школа – на базі Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини з 9 по 14 липня 2008 року, IV Авторська школа (м. Ялта) – з 21 по 26 квітня 2009 року, V Авторська школа відбулася на базі Слов'янського державного педагогічного університету (Донецька обл.), VI Авторська школа (м. Ялта) – з 21 по 27 квітня 2010 року, VII Авторська

школа (м. Ялта) – з 25 по 30 квітня 2011 року, VIII Авторська школа (м. Ялта) – з 22 по 28 квітня 2012 року, IX Авторська школа (м. Ялта) – з 19 по 24 квітня 2013 р.

Фото 1. Учасники VIII Авторської школи, 2012 р.

Впродовж усіх років у Авторських школах академіка НАПН України Т. С. Яценко взяли участь більше 1500 осіб із 45 міст України, Росії та Угорщини: Артемівськ, Біла Церква, Білозерськ, Горлівка, Домодедово (Росія), Донецьк, Дніпропетровськ, Дружківка, Житомир, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Ізмаїл, Євпаторія, Кіровоград, Київ, Кривий Ріг, Краматорськ, Львів, Лисичанськ, Луганськ, Макіївка, Маріуполь, Мелітополь, Мишкольц (Угорщина), Москва (Росія), Мукачеве, Нижній Новгород (Росія), Одеса, Олександрія, Переяслав-Хмельницький, Пирятин, Полтава, Севастополь, Сєверодонецьк, Сімферополь, Слов'янськ, Татарбунари, Тернопіль, Умань, Харків, Хмельницький, Червоноармійськ, Червонолиман, Черкаси, Ялта. Серед них доктори наук, кандидати наук, викладачі ВНЗ України, практичні психологи, вихователі й вчителі освітніх закладів, медичні працівники, студенти та аспіранти ВНЗ України та представники інших професій.

У Авторських школах прийняли участь д. психол. н., проф., член-кореспондент НАПН України В. О. Татенко, д. психол. н., проф. Г. В. Дьяконов, д. психол. н., проф. З. С. Карпенко, д. психол. н., проф. Н. Л. Коломінський, д. психол. н., проф. О. С. Кочарян, д. психол. н., проф. В. Д. Потапова, д. психол. н., проф. О. Г. Солодухова.

Фото 2. Відкриття Центру глибинної психології. Присутні Т. С. Яценко, В. Д. Потапова, З. С. Карпенко, Н. Л. Коломінський, О. Г. Солодухова

За результатами семи Авторських шкіл послідовниками Т. С. Яценко опрацьовано аудіо- та відеозаписи матеріалів, створено банк емпіричних даних. Матеріали шести попередніх Авторських шкіл опубліковано в книгах (див. фото 3) [1 – 6].

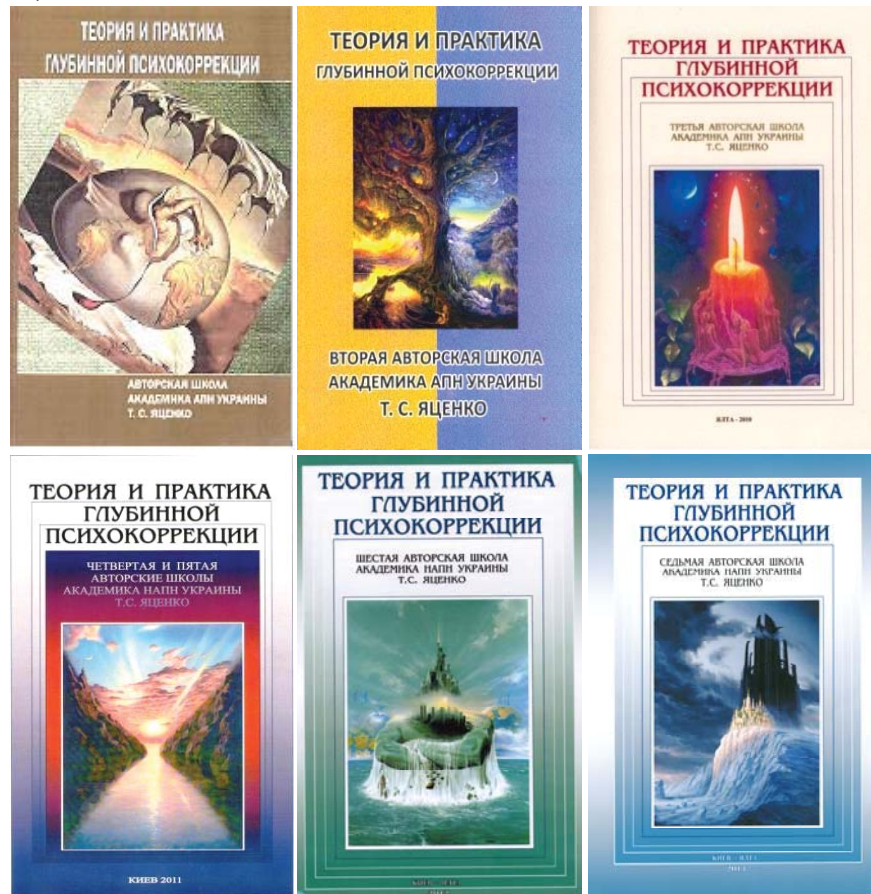

Фото 3. Посібники за результатами I – VII Авторських шкіл

Програма Авторської школи (впродовж 5 – 6 днів роботи) включає три блоки:

- групові заняття з використанням невербальних вправ (на березі Чорного моря) (фото 4 – 5);
- виклад психодинамічної теорії та методології діагностико-корекційного процесу АСПП;
- індивідуалізований процес глибинного пізнання психіки в малих групах.

Фото 4. Вправа «Перетягування»   Фото 5. Вправа «Коридор кохання»

Охарактеризуємо кожен Авторську школу в її науково-практичній спрямованості. Під час I Авторської школи вперше у великій аудиторії об'єктивовано можливості психоаналізу із застосуванням різних методичних прийомів у роботі практичного психолога. На заняттях були презентовані теоретичні та методологічні засади глибинно-психологічного пізнання в поєднанні з процесом безпосередньо глибинної

практики, зокрема прийоми психоаналізу комплексу тематичних психомалюнків, робота з неавторськими малюнками, психодрама (у варіанті АСПП), робота із залученням предметних моделей іграшок, аналіз семантики висловлювань, топологічні моделі, психоаналіз казки свого життя. Значна увага приділялась роботі з іграшкою, що ґрунтується на механізмах проекції, заміщення, перенесення, ідентифікації. Емпіричний матеріал дозволив підтвердити виправданість використання опосередкованих форм пізнання та метафоричних засобів. Особливістю проведення занять Т. С. Яценко було методичне роз'яснення нею кожного наступного кроку психоаналізу малюнків чи іншого матеріалу. Матеріал роботи об'єктивував дієвість феноменологічного підходу для пізнання індивідуально-неповторної психічної реальності особи, який передбачає необхідність постійного узгодження змісту інтерпретаційних комунікатів психолога з внутрішнім «відчуттям» матеріалу самим протагоністом [1].

Впродовж II Авторської школи увага учасників акцентувалася на специфіці глибинного пізнання психіки, що орієнтовано на об'єктивне в психіці, яке сформувалося позадосвідним шляхом та функціонує на несвідомому рівні. Ця об'єктивна реальність є основою базисного захисту, який формується під впливом витіснень. Пізнання захисної підструктури психіки потребує відображення об'єктивної реальності в цілісній психіці, яка формувалася позадосвідним шляхом. Саме тому глибинному психологу необхідно розуміти внутрішню динаміку психіки, що передбачає не лише оволодіння інструментальними аспектами, а й категоріальним апаратом глибинної психокорекції. В методичному плані робота Авторської школи дозволила об'єктивувати можливості неавторського малюнку в пізнанні психіки. Використання прийому роботи з неавторськими малюнками базується на метафоричності, що полегшує самовираження протагоніста сприяючи тим самим об'єктивуванню глибинно-психологічних детермінант деструкції психіки. Психоаналітична робота з неавторським малюнком спирається на механізми проекції, ідентифікації, перенесення внутрішнього змісту інфантильного досвіду. Особливого значення у цьому процесі набуває архетипна символіка, яка є універсальною, виражає індивідуально-неповторний зміст психіки суб'єкта і сприяє актуалізації змісту несвідомого. Презентації практичних аспектів функціонування психокорекційної групи сприяло використання технічних засобів (мультимедійного проектора, відеокамери, екрана), що було вкрай необхідним під час психоаналізу комплексу тематичних психомалюнків у великій аудиторії [2].

На III Авторській школі Т.С.Яценко акцентувала увагу на методологічних аспектах взаємозв'язків свідомого і несвідомого в психіці та їх впливові на адаптацію суб'єкта до соціуму, що передбачало розкриття функціонально-структурних особливостей цілісного феномену психіці на матеріалі розробленої Т. С. Яценко «Моделі внутрішньої динаміки психіки». В рамках проведення школи проводилася фронтальна робота з використанням іграшок, що передбачало діагностико-корекційну роботу в парах (фото 6). Особливою подією III Авторської школи став виїзд на природу (агротехнічна станція Уманського держаного педагогічного університету імені Павла Тичини), де були створені сприятливі умови для відпочинку і проведення підсумків роботи: польова каша, ігри і пісні (фото 7) [3].

Фото 6. Робота з іграшкою

Фото 7. Виїзд на природу

IV Авторська школа засвідчила завершеність психодинамічної теорії та практики, усистематизованість методів, які мають особливий потенціал в їх поєднанні та синтезі. Робота Т. С. Яценко актуалізувала в учасників Школи інтелектуальне осмислення теорії та практики глибинно-

психологічної корекції. Цьому сприяли процеси співпереживання, співпричетності до цілісного глибинно-психологічного пізнання, інтелектуальної співтворчості, ідентифікації та ін., що створювало відчуття єдності та спільної спрямованості, на особистісно-професійне зростання. У актовій залі де проходили лекції Т.С.Яценко, була зосереджена увага на методологічних засадах глибинно-психологічного пізнання та об'єктивуванні закономірностей розвитку психіки. Глибинно-корекційний процес, що був також презентований у актовій залі, передбачав використання таких методів, які б спиралися на матеріалізовані засоби, доступні екранізації на велику аудиторію – це: неавторські та авторські малюнки, просторові моделі. Вперше презентувалися фрагменти психоаналітичної роботи з каменями (фото 8) [4]. Використання каменів у психодинамічному підході спирається на метафоричність їх змісту, необхідність забезпечення опосередкованості пізнання психіки суб'єкта. Суб'єкт, користуючись каменями, набуває здатності символічно-просторово представляти значиму життєву ситуацію чи актуальні взаємовідносини.

Фото 8. Психоаналітична робота з використанням каменів з протагоністом О.

На V Авторській школі під керівництвом Т.С.Яценко проводилися супервізії психоаналітичної роботи практичних психологів за використовуваними методиками, що сприяло більш глибокому розумінню теоретико-методологічних засад глибинно-психологічного пізнання. Супервізія виступає засобом передачі прогресивного професійного досвіду іншим саме в області практичної психології. Передумовою ефективності супервізії виступає особистісна відкорегованість. В протилежному випадку матимуть місце похибки у сприйнятті матеріалу протагоніста. Психолог повинен бути вільним у підборі інструментовки щоб мати можливість пізнання внутрішньої спрямованості психіки суб'єкта. Супервізія в ракурсі психодинамічної теорії набуває ознак процесуальності, тобто відбувається у процесі психокорекційної роботи у вигляді роз'яснюючих коментарів (та підказок) супервізора. Специфіка процесуальної супервізії полягає у неможливості розгорнути процес у зворотному напрямі, що вимагає від супервізора високого рівня професіоналізму, здатність діяти у плинній ситуації "тут і тепер". Використання елементів супервізії стимулює професійний самоаналіз учасників групи, теоретичне осмислення матеріалу в єдності з практикою. В рамках авторської школи відбувся виїзд на польову кашу на березі річки Донець, де проводилися заняття з невербальних вправ. Невербальні вправи у груповій формі сприяли інтеграції учасників авторської школи, налагодженню особистих стосунків, зростанню взаємної довіри, підвищенню працездатності та позитивних емоцій, налаштуванню на самопізнання (фото 9) [4].

Фото 9. Невербальна вправа «Самовираження»

VI Авторська школа орієнтована на поглиблення розуміння її учасниками цілісності психічного і суперечливої сутності свідомого і несвідомого. Т. С. Яценко окреслені філософсько-психологічні аспекти проблеми методології пізнання психіки в єдності свідомого і несвідомого. Вперше на основі психокорекційної роботи Т. С. Яценко в посібнику по VI Авторській школі презентований структурно-функціональний аналіз семантики комунікатів фрагменту емпіричного матеріалу та здійснений на його основі науково-узагальнювальний аналіз [5, с. 165-166].

Під час VI Авторської школи відбулася презентація офіційного сайту Науково-дослідного центру глибинної психології АПН України при РВНЗ КГУ (м. Ялта) – www.yacenko.org.ua.

На VII Авторській школі Т. С. Яценко презентувала теоретичні та методологічні засади глибинно-психологічного пізнання в поєднанні з процесом безпосередньо глибинної практики. Екранізація процесу глибинного пізнання у великій групі учасників передбачала використання методів, що спираються на метафоричність пізнання, що сприяло відчуттю захищеності протагоніста та учасників глибинного процесу. Разом з тим метафорично-матеріалізовані форми, які пов'язані з використанням предметних засобів глибинного пізнання потребують психоаналітичного діалогу, центрованого на цілісному пізнанні психіки конкретної особи. На VII Школі використовувалась робота з тістом в його архетипному змісті з метою візуальної самопрезентації суб'єкта (фото 10) [6].

Фото 10. Психоаналітична робота академіка НАПН України Т. С. Яценко з протагоністом К. з використанням ліпки

Фото 11. Психоаналітична робота Т. С. Яценко в малій психокорекційній групі, 2012 р.

Т. С. Яценко підкреслює, що робота з ліпкою з тіста відповідає засадам психодинамічної теорії та відповідній методології. Робота з тістом відрізняється від ліпки пластиліном, оскільки воно тепле, приємне на дотик, має нейтральний колір, що сприяє його розфарбовуванню. Розкриття особливостей психіки самопрезентанта потребує діалогічної взаємодії та залучення інших методів в такий процес, зокрема, психодрами, авторських та неавторських психомалюнків, іграшок та ін.

Фото 12-13. Психоаналітична робота учасників Школи з використанням іграшок у парях психолог-протагоніст

VIII Авторська школа стала віхою у фундуванні об'єктивності глибинного пізнання, яке йде за природою психічного, іманентно заданим порядком. У процесі психоаналітичної роботи відбувалося наближення до об'єктивності законів психіки, які визначають суб'єктивізм, який обумовлює ітеративність, ригідність її поведінки тощо. Проходження Школи сприяло розумінню її учасниками об'єктивної детермінованості суб'єктивізму психічного законами функціонування несвідомого, пізнання яких дає індивіду можливість вибору й реалізації власного потенціалу. VIII Школа випустила презентувала цінність матеріалізації, що сприяє символізації перекодування латентних смислів несвідомого у візуалізовані презентанти. Цілісність самопрезентації, що виявляється в роботі з каменями, ліпкою, комплексом авторських тематичних малюнків, сприяла образній візуалізації індивідуалізованої сутності психічного.

На Школі з метою матеріалізації «Я» використовувалась робота з іграшкою (фото 12 – 13) в актовому залі. Учасники Школи мали можливість апробувати власні рефлексивні й фахові здібності для самопрезентації з використанням предметних засобів в умовах спонтанності поведінки, що передбачало емоційне «оживлення» іграшки, з розкриттям психологічних якостей, які вона допомагає об'єктивувати. Учасники розділилися на пари «психолог-респондент», де кожен по черзі виступав в якості психолога, забезпечуючи діалогічну взаємодію.

На IX Авторській школі Т. С. Яценко зазначила, що універсальність законів єднає у наукових пошуках психодинамічний підхід із законами відкритими у Всесвіті щодо нематеріального світу – симультанність, злиття часу й простору. Несвідоме підкоряється тим же законам, зокрема йому притаманна позачасова й позапросторова локалізація, наявність іманентно заданого порядку при всій хаотичності імпульсів Ід, логічна впорядкованість, системність. Дослідницьке завдання полягає у пізнанні індивідуальної неповторності психіки суб'єкта. Учасники впродовж всіх днів Школи на матеріалі психоаналітичної роботи відчували, що об'єктивні закони, яким підлягає психіка, можна пізнати лише в діалогічній взаємодії з респондентом. Діалог спирається на точність психодіагностики, яка слідує за внутрішнім порядком влаштування психічного в його системності, що сприяє пізнанню причин внутрішньої розузгодженості психіки – порушенню взаємозв'язків між свідомим і несвідомим.

Презентований впродовж усіх днів Школи Т. С. Яценко психоаналіз комплексу авторських тематичних малюнків з різними протагоністами об'єктивував значущість архетипу для пізнання суперечливого змісту цілісної психіки в її індивідуальній неповторності. Архетипна символіка відкриває можливості пізнання інтимно-значущого змісту психіки едіпального походження. Майстерність інтерпретації психологом архетипної символіки в аспекті розкриття неповторної логічної впорядкованості матеріалу поглиблювала розуміння суб'єктом сутності його особистісної проблеми.

Паралельно з Т. С. Яценко (фото 11), в малих групах працювали її послідовники (фото 14-16).

Фото 14. Керівники малих психокорекційних груп, 2011 р.

Зліва направо: О. Г. Максименко, О. М. Усатенко, Т. С. Яценко, Л. Я. Галушко, І. В. Євтушенко

Фото 15. Керівники малих психокорекційних груп, 2012 р.

Зліва направо: Л. Я. Галушко, О. Г. Максименко, Т. С. Яценко, О. М. Полянничко, О. М. Усатенко, Д. С. Дроздова

Фото 16. Керівники малих психокорекційних груп, 2013 р.

Зліва направо: О. Г. Стасько, І. В. Євтушенко, О. М. Полянничко, К. С. Бекетова, Т. С. Яценко, О. М. Усатенко, Л. Я. Галушко, О. Г. Максименко

Робота в малих групах узгоджується з роботою, що проводиться Т. С. Яценко у великому залі та є її продовженням. Учасники малих груп можуть висловити свої враження, отримати роз'яснення стосовно презентованої Т. С. Яценко психокорекційної роботи з протагоністами та її теоретичних аспектів. Керівники груп опрацьовують з учасниками принципи психокорекційної роботи, обговорюють методологічні засади глибинної корекції. Члени груп мають можливість апробувати в своїй роботі психокорекційні методики, які спостерігали у актовій залі. Кожна психокорекційна група має діапазон професійної творчості, креативності при використанні розроблених Т. С. Яценко методик: психомалюнок, ліпка, іграшки, камені, топологічні моделі тощо.

В останній день роботи Авторської школи у великій аудиторії здійснюється підведення підсумків роботи малих груп. Структура такого підведення полягає у презентації учасниками кожної з

психокорекційних груп своїх здобутків. Така презентація включала виступ учасників, які ділилися своїми враженнями й представляли плакати, колажі (фото 17) та фото роботи в малих групах засобами Microsoft Power Point, що візуально об'єктивувало індивідуально-неповторні результати роботи кожної з груп. Елементами колажів виступають окремі малюнки учасників, камені, мушлі та фігурки з тіста, створені учасниками груп впродовж психокорекційних занять у малих групах.

Фото 17. Групові колажі з використанням ліпки

Висновки. Авторські школи академіка НАПН України Т. С. Яценко є однією з основних форм підвищення кваліфікації психологів-практиків. Така форма роботи сприяє розумінню фахівцями-психологами сутності психодинамічної теорії і відповідної методології. Проведення Авторських шкіл академіка НАПН України Т. С. Яценко з глибинної психокорекції в синтезі психодинамічної теорії з психологічною практикою, створює базу для розвитку теоретико-методологічних основ практичної психології в Україні.

Резюме. В статье представлены специфика проведения и результаты прохождения Авторских школ академика НАПН Украины Т.С. Яценко по глубинной психокоррекции, направленные на развитие профессионализма практических психологов. Очерчены методологические основы психодинамической теории, внимание акцентировано на научно-практических приобретениях участников Школ в контексте личностно-профессиональных результатов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, личностная психокоррекция, методология, психодинамическая теория.

Resume. In the article the specific of lead through and results of passing of Author schools of academician NAPN Ukraine T.S. Yacenko is presented on a deep psycho-correction, directed on development of professionalism of practical psychologists. Methodological bases of psychodynamic's theory are outlined, attention is accented on scientific-practical acquisitions of participants of Schools in the context of personality-professional results.

Keywords: professional preparation, personal psycho-correction, methodology, psychodynamic's theory.

Література

1. Теория и практика глубинной психокоррекции / Под ред. академика Т. С. Яценко. – Донецк: ДИПиП, 2008. – 268 с.
2. Теория и практика глубинной психокоррекции / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К.: ПП "Мастерпринт" 2009. – 221 с.
3. Теория и практика глубинной психокоррекции / Под ред. академика Т. С. Яценко. – Ялта: РИО КГУ, 2010. – 202 с.
4. Теория и практика глубинной психокоррекции: Четвертая и Пятая Авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К. : Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2011. – 261 с.

5. Теория и практика глубинной психокоррекции: Шестая Авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К. : Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2012. – 226 с.
6. Теория и практика глубинной психокоррекции: Седьмая Авторская школа академика НАПН Украины Т. С. Яценко / Под ред. академика Т. С. Яценко. – К. : Изд-во НПУ имени М.П. Драгоманова, 2013. – 236 с.

© 2014

Л. Л.Бондаревська, О. Г. Стасько (м. Черкаси)

ЗНАЧУЩІ ПЕРЕЖИВАННЯ ТА УМОВНІ ЦІННОСТІ СУБ'ЄКТА У КОНТЕКСТІ ПСИХОДИНАМІЧНОЇ ТЕОРІЇЦІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Актуальність пізнання феномену значущих переживань та умовних цінностей суб'єкта зумовлена відсутністю комплексного аналізу даної проблеми у контексті системного підходу до цілісного пізнання психіки. Проблема цінностей та переживань широко представлена в академічній психології: аналіз наукової літератури з проблеми цінностей та переживань засвідчує, що більшість досліджень зорієнтовані на пізнання просоціальних цінностей, які впливають на повноцінне та адекватне функціонування суб'єкта в соціумі (А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм, В. Франкл, В. А. Ядов, М. Й. Боришевський та інші) [3]; на дослідження переживань у кризових та психотравмуючих ситуаціях, посттравматичних станах (Ф. Е. Василюк, Н. В. Тарабріна, Т. М. Титаренко та інші) [1]. При цьому категорії цінностей та переживань розглядаються без урахування взаємозв'язку свідомої та несвідомої сфер психіки; у поле зору дослідників не потрапляє взаємозв'язок значущих переживань та умовних цінностей, які мають вплив на формування психіки суб'єкта.

Метою статті є дослідити глибинно-психологічну сутність феномену переживання та умовних цінностей у контексті системного підходу до цілісного пізнання психіки.

Виклад основного матеріалу. Зупинимось на категоріях значущих переживань та умовних цінностей, що набувають нового змісту у контексті психодинамічної теорії академика НАПН України Т. С. Яценко, яка передбачає цілісне пізнання психіки в єдності свідомої і несвідомої сфер [4].

Емпіричний матеріал психокорекційної практики за методом АСПН дозволяє стверджувати, що важливу роль у формуванні несвідомої сфери психіки відіграють інфантильно-значущі переживання, сформовані в едиповий період розвитку суб'єкта, і пов'язані як із взаєминами зі значущими людьми (первинними лібідними об'єктами), так і з загальним емоційним фоном розвитку. Значущі люди визначаються наявністю до них первинних лібідозних потягів (або мортідіозних відштовхувань), які невидимо програмують актуальну поведінку індивіда. Для несвідомого значущість переживання події є вагомішою, ніж кількісні чи статеві параметри, які набувають сили у процесі соціалізації. Найбільшу дієвість має переживання, яке є значущим для суб'єкта з внутрішньо зумовлених причин, якщо воно відповідає тенденціям захисної системи, особливо базовим захистам.

Інфантильні переживання зазнають витіснення, при цьому за витісненим змістом завжди стоїть енергія, яка зберігає тенденцію до прояву у свідомості та поведінці суб'єкта. Процеси витіснення та опору зумовлюють необхідність опосередкованої реалізації заблокованої енергії в замаскованому вигляді [1].

Чим менш значущим для суб'єкта є переживання, тим легше воно відтісняється і тим менший опір воно чинить змісту свідомого, що його відтісняє. Феномен «відтіснення» є однією з форм потенційно несвідомого, який щільно пов'язаний із захисним механізмом витіснення. Відтіснення у певній мірі усвідомлюваний і керований процес. На відміну від відтіснення, механізм витіснення є глибинним процесом. Витіснені переживання продовжують діяти як неусвідомлювані визначаючі фактори поведінки.

За такого підходу до вивчення психіки в центрі уваги постає значущість переживання певної події суб'єктом, а не її статистичний показник. При цьому значущість пізнається крізь призму внутрішніх механізмів поведінки та її емоційного сприйняття суб'єктом. Значущість переживання окреслює його цінність для суб'єкта та свідчить про вплив певного переживання на формування та структурування цілісної психіки [1].

Дослідження умов формування феномену значущих переживань у контексті психодинамічної теорії дозволяє виокремити їхні різновиди: первинні (інфантильні) та вторинні (рис. 1). За мірою усвідомленості суб'єктом визначено приховану (неусвідомлювану) та виразну (усвідомлювану)